

IBRIS

We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Buzatu, Gheorghe

ROMÂNIA CU ȘI FĂRĂ ANTONESCU/ Gheorghe

Buzatu – București: Paul Editions, 2021

ISBN: 978-606-9703-33-5

GHEORGHE BUZATU

ROMÂNIA
CU ȘI FĂRĂ ANTONESCU

Redactare: *Mihaela Enache*

Nicoleta Petcu

Tehnoredactare: *Paul Editions*

Coperta: *Lucian Enache*

Paul Editions

Șos. Ștefan cel Mare nr. 15, Sector 2, București

www.pauleditions.ro

e-mail: pauleditions@gmail.com, office@pauleditions.ro,

vanzari@pauleditions.ro, nicoleta.petcu@pauleditions.ro,

mihaela.enache@pauleditions.ro

tel: 0730.660.427; 0731.884.583

Paul Editions

2021

„Poporul meu a suferit deja destul!”

(Regele Mihai I)

„Să ne întoarcem cu încredere spre trecutul nostru, ca să întemeiem viitorul”.

(Ion Antonescu)

PARTEA I

1939-1941

N. IORGA:

ÎN FAȚA RĂZBOIULUI

Trupele germane au intrat în Danzig, au atacat Coridorul și avioanele Reichului au aruncat bombe, cu un efect care este a se vedea, asupra mai multor localități polone cu caracter strategic, între altele Varșovia și Cracovia. Au urmat, firește, de o parte și de alta a grupelor de state în antagonism măsurile de mobilizare.

Măcelul uriaș începe, fără a cruța populația civilă.

Față de împrejurările în care ne găsim și cu înțeleaptă deciziune de defensivă pe care ne-am impus-o, e o datorie patriotică a ni supraveghea orice rând scriem noi, cari putem avea vreo influență asupra opiniei publice, lăsând suveranității conștiinții noastre judecata neclintită a laturii morale și umane în grozăvia care, cu toate silințele celor mai nobile spirite între conducătorii de state, s-a dezlănțuit.

Cine are, ca mine, și o situație care-i impune rezervă nu va fi acela care să dea răul exemplu, provocând măsurile pe care orice guvern trebuie să fie gata a le lua.

A dori triumful dreptului național prin aceia cari l-au respectat totdeauna e însă o dorință care se poate mărturisi.

În același timp, pentru oamenii pe cari-i sperie *materia* și în acest domeniu, cred că experiența mea în istorie îmi permite această îndoită profeție:

Nu va învinge tehnica superioară, ci inteligența conducătorilor, însuflețită de convingerea că luptă pentru dreptate și umanitate.

Și orice speranță de lovituri răpezi și decisive se va sfârâma de rezistențele de care sunt capabile numai popoarele care au cultul onoarei și deprinderea, de atâtea ori seculară, a jertfei.

(„Neamul Românesc”, nr. 194, 3 septembrie 1939, p. 1)

VLAD GEORGESCU:

ROMÂNIA ÎNTRE DICTATE, DICTATURĂ ȘI RĂZBOI

Regimurile autoritare (1938–1944)

Dictatura regală – Din punctul de vedere al instituțiilor sale fundamentale, România Mare a încetat să existe în 1938 odată cu instaurarea primei dictaturi din istoria țării; litera vechilor instituții fusese de multe ori rău aplicată, funcționarea lor incompletă, dar spiritul lor fusese, de netăgăduit, bun. Acum, spiritul însuși se pervertise, îngreunând progresul și dezvoltarea reală. Lovitura de stat regală însemna negarea întregului curs urmat de istoria românească de la revoluția lui Tudor Vladimirescu încoace.

Alegerile au fost înlocuite cu referendumul. Noua Constituție a primit 4 297 581 de voturi pentru 5 483 de voturi contra, o primă manifestare a mentalității care cerea poporului nu numai să aprobe, dar să o facă și cu entuziasm. Vechile alegeri se câștigaseră deseori cu majorități de sub 60% și nimeni nu se gândise să le conteste legitimitatea; cifrele referendumului sunt o semnificativă mărturie a înlocuirii spiritului parlamentar cu cel autoritar.

Constituția lui Carol al II-lea nu mai păstra aproape nimic din vechile instituții democratice introduse prin constituțiile lui Carol I (1866) și Ferdinand (1923); în primul rând nu se mai vorbea despre drepturile cetățenilor, ci despre obligațiile lor; se interzicea printre altele „a propovădui prin viu grai sau în scris schimbarea formei de guvernământ a statului“, o formulă care reintroducea delictul politic într-o formă apropiată de felul în care îl formulase Codul Calimah (1817), dar care dispăruse din actele fundamentale ulterioare; pentru a garanta liniștea publică se introducea pedeapsa cu moartea și pe timp de pace, o prevedere care nu existase în nicio constituție anterioară. În același timp, regele punea capăt separării puterilor, atribuindu-și atât puterea executivă cât și pe cea legislativă, lipsind senatul și adunarea deputaților de orice atribut semnificativ; camerele urmau să se întrunească numai din inițiativa suveranului „cel puțin odată pe an“, în timp ce vechile parlamente funcționaseră ca instituții autonome, de obicei de la începutul toamnei până la

începutul verii următoare. Prin trăsăturile sale esențiale, constituția din 1938 semăna mai mult cu Regulamentele Organice decât cu cele fundamentale din 1848, 1866 sau 1923.

Partidele „istorice“ deși desființate, și-au păstrat totuși în mare parte structura organizatorică; inițial, regele a sperat să le asocieze noului regim, dar nici liberalii, nici țărăniștii nu s-au arătat dornici de colaborare, protestând neincetat împotriva dictaturii și cerând reîntoarcerea la vechiul regim parlamentar. În cele din urmă, Carol a decis organizarea unei noi instituții, Frontul Renașterii Naționale, în care toți cetățenii, și în primul rând funcționarii de stat, au fost invitați să se înscrie, astfel încât în ianuarie 1939, Frontul număra 3,5 milioane de membri. Era primul partid „de masă“ din istoria țării; foarte repede, apartenența la Front a devenit o condiție indispensabilă pentru promovarea socială.

Regimul dictaturii regale nu a fost cu toate acestea un regim de tip fascist sau nazist; atât naționalismul cât și antisemitismul său au fost moderate iar unele dintre vechile libertăți cetățenești au rămas în vigoare. Dominant era mai degrabă un misionarism monarhic doritor de pace internă și armonie socială. Regimul nu a avut nici măcar un document programatic care să-i definească principiile și structura; funcționarea i-a fost greoaie, lăsând impresia de improvizatie și superficialitate. De pildă, Frontul Renașterii Naționale s-a înființat prin lege la 16 decembrie 1938, zece luni după instaurarea dictaturii; la 5 ianuarie 1939 se tipărea regulamentul de funcționare, la 20 februarie apărea un nou regulament privind uniformele Frontului, iar la 24 noiembrie un alt regulament care modifica primul regulament privind uniformele; aceeași instabilitate, improvizatie și în domeniul administrativ; structura Consiliului Legislativ a fost modificată de opt ori între 1938 și 1939; în aceeași perioadă, Ministerul de Externe a avut parte de șase legi de reorganizare, cel al Economiei Naționale de cinci, Ministerul Agriculturii de patru. Pentru uzul și folosul cetățenilor, oamenii palatului au publicat în 1939 un volum de 278 de pagini intitulat „Lozinci regale“, cuprinzând câteva dintre discursurile regelui menite a fi îndrumări și pentru agricultori și pentru intelectuali și pentru meseriași. Putem socoti acest „manual“ drept un prim început al cultului personalității în România.

În ciuda eforturilor depuse, noul regim a fost departe de a se bucura de sprijinul diferitelor forțe sociale și politice; liberalii și țărăniștii i s-au opus constant, nerecunoscându-i legitimitatea și cerând prin nenumărate memorii revenirea la regimul parlamentar. Reconcilierea națională cerută de rege în numele interesului național

și al salvării țării de pericolul extern nu s-a putut realiza niciodată; între februarie 1938 și septembrie 1940, regele și Garda s-au înfruntat într-o luptă pe viață și moarte, căreia i-au căzut victime sute de legionari, aproape întreaga conducere a mișcării în frunte cu Codreanu, asasinat în noiembrie 1938, precum și A. Călinescu, primul ministru al țării, mâna forte a regimului, ucis de legionari în septembrie 1939.

Sub presiunea Germaniei naziste, dictatura regală a alunecat treptat spre dreapta, nu atât din convingere cât din necesitate politică.

Într-adevăr, România avea în primăvara lui 1939 foarte puțini aliați pe care putea să se bazeze, vechiul sistem de alianțe construit cu miză după 1918 destrămându-se ca urmare a creșterii influenței Germaniei și a împăciuitoarismului marilor democrații occidentale. Criza cehoslovacă a dominat primul an de existență a noului regim, Carol continuând totuși cu remarcabilă și laudabilă consecvență vechea linie de respectare a alianțelor. România a declarat că-și va respecta obligațiile decurgând din tratatul Micii Înțelegeri, a acceptat survolarea teritoriului său de către avioanele sovietice și a refuzat să ia parte la împărțirea Ucrainei Subcarpatice, deși fusese invitată, tot așa precum generalul Antonescu va refuza în 1941 să anexeze părți din Banatul iugoslav.

În noiembrie 1938, regele a vizitat Londra și Parisul în căutarea unui sprijin occidental mai substanțial, primind însă numai asigurări neconvingătoare; Occidentul era încă cuprins de spiritul Münchenului Pe drumul de întoarcere, Carol s-a oprit și la Berghof în Bavaria pentru o scurtă întrevvedere cu Hitler, care nu a reușit însă să înlăture neîncrederea reciprocă. Mai mult chiar, îndată după întâlnire, încă din tren, regele a poruncit executarea lui Codreanu și a 13 dintre camarazii săi, un asasinat care a înăsprit și mai mult relațiile Bucureștiului cu Berlinul.

În același timp, regele făcea eforturi disperate pentru a intensifica legăturile economice cu Anglia și Franța și a evita astfel satelitizarea economică a țării de către Germania. În toamna lui 1938, diplomații români au avertizat în repetate rânduri asupra pericolului pătrunderii economice a Reichului în Balcani, fără a reuși însă să stârnească interesul capitalelor occidentale. Mai mult chiar, Chamberlain a declarat regelui la 16 noiembrie că, deși Marea Britanie nu acceptă ideea împărțirii Europei de sud-est în sfere de influențe, este totuși inevitabil ca Germania să se bucure de o poziție preponderentă în domeniul economiei în zonă.

În aceste condiții, după numeroase presiuni și în urma unei note

ultimative, România a fost obligată să încheie în martie 1939 un tratat economic cu Germania, care punea economia țării și, în primul rând industria petrolieră, la dispoziția Reichului; îngrijorate, Anglia și Franța au răspuns prin încheierea grabnică a unor acorduri economice cu România, prea limitate însă ca valoare, și prin acordarea în aprilie 1939 a unor garanții privind independența, dar nu și integritatea teritorială a țării, garanții acceptate totuși de rege.

La începerea războiului, România s-a declarat neutră, continuând însă să tergiverseze pe cât posibil livrările de materii prime către Germania, convinsă de inevitabilitatea victoriei anglo-franceze; un consiliu restrâns de coroană proorocise în chiar preziua izbucnirii războiului victoria apusenilor, iar, cu numai câteva luni mai devreme primul ministru A. Călinescu declarase că „În cazul unui război general noi vom merge cu Anglia și fiindcă acolo va fi victoria și fiindcă așa este sentimentul public“. În aceste condiții, rapida ofensivă germană din mai 1940 și căderea Franței în iunie au luat prin surprindere Bucureștiul, lăsându-l fără de aliați și la cheremul unei Germanii hitleriste și a unei Rusii staliniste, înțelese încă din august 1939, asupra împărțirii sferelor de influență în Europa de răsărit. Profitând de confuzia creată și cu acordul Reichului, Stalin a prezentat la 26 iunie un ultimatum cerând imediata evacuare a Basarabiei și a Bucovinei de nord; sfătuit de germani, Carol a cedat, apoi, tot sub patronajul lui Hitler, au început în august și tratative bulgaro-române pentru modificarea frontierei în Dobrogea, încheiate la începutul lui septembrie prin tratatul de la Craiova care înapoia Bulgariei, Cadrilaterul anexat în 1913. Singurul partid politic care a salutat aceste transferuri de teritorii și ciopărțirea României Mari a fost cel comunist; el a primit cu entuziasm ultimatumul sovietic și a trimis „un salut fierbinte popoarelor Basarabiei și Bucovinei de nord eliberate de sub jugul imperialismului român“.

După căderea Franței, Carol a sperat să poată salva tronul, regimul și frontierele țării printr-o rapidă apropiere de Germania și prin adoptarea unor măsuri interne menite a-i atrage simpatia lui Hitler; la 1 iunie, România renunța la garanțiile anglo-franceze, devenite oricum caduce; la 10 iulie, ea părăsea Liga Națiunilor; pe plan intern, Frontul Renașterii Naționale a fost rebotezat Partidul Națiunii, iar pro-apuseanul premier Gh. Tătărescu a fost înlocuit cu filo-germanul I. Gigurtu; Garda de Fier, până atunci hulită, interzisă, decimată a fost invitată să intre în guvern, H. Sima, conducătorul ei devenind mai întâi subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale, apoi ministrul Artelor și Cultelor. Antisemitismul, până atunci moderat,

limitat la aspectele sale economice, sociale și culturale, a luat forme agravante, pe de o parte datorită presiunii Germaniei, pe de alta în speranța câștigării bunăvoinței noilor stăpâni ai Europei. Astfel, la 9 august apărea decretul „pentru oprirea căsătoriilor între români de sânge și evrei“, iar la 31 august cel relativ la situația evreilor în învățământul de toate gradele, prin care accesul evreilor la educația publică era sever limitat.

Toate aceste măsuri de ultimă oră nu mai puteau însă salva dictatura regală de la prăbușire; nepopulară în interior, privită cu suspiciune la Berlin, ea nu a putut supraviețui ultimei încercări la care a fost supusă de Hitler și anume dictatul de la Viena (30 august), prin care România era forțată, după un ultimatum german care amenința cu distrugerea statului, să cedeze Ungariei partea de nord a Transilvaniei; frontierele erau astfel trasate încât trupele germane să poată ajunge cu rapiditate în zona petroliferă din Prahova. În fața ostilității generale și a unui început de răscoală legionară, regele a încredințat formarea unui nou guvern generalului I. Antonescu, acordându-i puteri dictatoriale; peste nici 24 de ore acesta prezenta regelui un ultimatum cerându-i să abdice și să părăsească țara (6 septembrie); Mihai I, în vârstă de 19 ani, devenea din nou rege, așa cum mai fusese între 1927–1930 în timp ce Antonescu își aroga titlul de „Șeful Statului român și președinte al Consiliului de Miniștrii“. La 13 septembrie România era proclamată „stat național legionar“.

Statul național-legionar — România mică, cea de după ultimatumul rusesc, dictatul de la Viena și tratatul de la Craiova, peste care avea să cărmuiască vreme de patru ani generalul, apoi mareșalul Antonescu, avea cu 36 000 km pătrați și cu peste 6 milioane mai puțin locuitori decât avusese România Mare; aproximativ 3 milioane de români viețuiau acum în afara frontierelor ciuntite prin voința lui Stalin și a lui Hitler. Îndată după dictatul de la Viena, Italia și Germania au garantat noile frontiere, spre supărarea Kremlinului, dar spre ușurarea românilor care socoteau pericolul de la răsărit mult mai mare decât cel venind dinspre centrul Europei.

Generalul ar fi dorit de la început să colaboreze cu partidele „istorice“, dar atât țărăniștii cât și liberalii, fideli principiilor democratice, au refuzat să se asocieze unui regim de dictatură, convinși de victoria finală a Angliei. În aceste condiții, Antonescu a adus la guvern legiunea, declarând România „stat național-legionar“; H. Sima a devenit viceprim-ministru în timp ce alți reprezentanți ai Gărzii preluau ministerele de Externe, Lucrările publice, Educația

națională, Ministerul Muncii, Cultele. Restul portofoliilor au revenit militarilor și câtorva tehnicieni.

Neînțelegerile dintre Antonescu și legionari au apărut foarte repede și în chip inevitabil, fiecare dintre parteneri socotind alianța temporară și urmărind a-și mări baza de putere și influență în stat. Se ciocneau de fapt două ideologii și două politici diferite, sugestiv puse în lumină de schimbul de scrisori dintre Conducător și viceprim-ministrul său la numai o lună după instaurarea statului național-legionar. Patriot, om al ordinii, cu rădăcini de fapt în lumea veche, anglofil din convingere și filogerman numai din necesitate, generalul declarase la părăsirea postului de atașat militar de la Londra că Marea Britanie trebuie să învingă întotdeauna, pentru că civilizația trebuie să învingă întotdeauna barbaria. Conducătorul nu putea fi decât iritat de neprofesionalismul și radicalismul care domnea în mișcarea legionară, foarte puțin pregătită a fi partid de guvernământ. H. Sima îi reproșa că nu distruge lumea veche, îi arăta că și în economie «accentul trebuie să cadă pe elementul politic», că nu tehnocrații și doar «oamenii noi» pot construi societatea viitorului. Legiunea socotea că Antonescu este prea îngăduitor cu vechile structuri, că nu le distruge, că nu instaurează un adevărat regim totalitar, ci doar unul de dictatură politică; partidele politice erau îngăduite să funcționeze în umbră, scria H. Sima, monopolul puterii nu era absolut, presa nu era decât parțial dirijată, economia funcționa încă pe principiile liberalismului; «lumea veche opune o rezistență formidabilă» își încheia rechizitoriul șeful legiunii, acuzându-l direct pe general de faptul că oamenii Gărzii, lumea nouă care «ar vrea să lucreze, să stabilească o nouă ordine... este oprită».

Nu este greu de înțeles de ce generalul Antonescu privea cu neîncredere experimentele de guvernare ale legiunii; noua echipă de legionari, cea de după Codreanu, confunda deseori interesul propriu cu cel al țării; pe plan economic și administrativ ea a dat dovadă de multă nepricepere, pe cel politic a introdus domnia anarhismului și a bunului plac, dublând aparatul de stat cu propriile sale organe, făcându-i funcționarea aproape imposibilă. În schimbul de scrisori amintit, generalul căuta să explice legionarilor că «nu dărâmand, nu lovind în fiecare zi, nu blocând prin măsuri ușurate activitatea economică... nu așa se reface ordinea economică»; că alungarea slujbașilor și tehnicienilor nelegionari nu face decât să slăbească întreprinderile; că nu poate funcționa un stat care are două poliții, două justiții, două concepții de guvernare și două conduceri economice și politice; că «nu se poate ca doi șefi să conducă în

IBRIS | Webrary books
același timp.. în primul rând trebuie separată guvernarea, de partid».

Antonescu puna în chip evident țara înaintea partidului și separa cele două categorii, un punct de vedere, netotalitar, pe care legionarii care identificau țara cu partidul, nu-l puteau accepta. Relațiile dintre cele două forțe s-au deteriorat de aceea continuu, mai ales după asasinarea, în noiembrie, a 64 de foști demnitari, ofițeri și subofițeri deșinuți la Jilava pentru amestecul lor în asasinarea lui Codreanu; tot în noiembrie au fost uciși profesorii Nicolae Iorga și Virgil Madgearu, crime care au contribuit mult la discreditarea mișcării. Aceste asasinate întreprinse se pare fără știința lui Horia Sima, la care se adăugau zilnicele vexațiuni, bătăi, expuneri la stâlpul infamiei, abuzuri de diferite feluri, l-au determinat pe Maniu să adreseze la 3 decembrie o scrisoare generalului prin care îi cerea să «restabilească autoritatea puterilor constituante în Stat» și să ia măsuri pentru ca «cetățenii de orice categorie socială să redobândească siguranța averii și vieții lor».

Mișcarea legionară a inaugurat în România nu numai cultul morții, dar și pe cel al personalității. H. Sima era prezentat drept «alesul Domnului... cel fixat în veac pentru a lua în mâini destinul nostru și a-l repune în istorie»; portretele sale au accente mitice: «s-a ridicat drept în mijlocul furtunii. Nu s-a clătinat în convingeri. Nu a șovăit nici o clipă... hotărât ca o stâncă în fruntea luptătorilor»; „Horia zilelor noastre, firav ca pământescul ființei sale, e mai uriaș decât munții. Are înfățișare de înger și spada de arhanghel... Horia este gândul, Horia este simțirea, Horia este lumina, voința și brațul nostru al tuturor». Un asemenea cult îl depășea cu mult și pe cel timid practicat de Carol și pe cel al Conducătorului, care este drept că nu vorbea despre sine decât la persoana a treia, dar care nu s-a socotit niciodată altceva decât un soldat chemat să-și scoată țara dintr-un moment de grea cumpănă.

Antonescu chemase trupele germane în țară la 10 octombrie și aderase la pactul tripartit la 23 noiembrie după scurte vizite la Mussolini și Hitler. Führerul aprecia personalitatea agresivă, tăioasă a Conducătorului mai mult decât pe cea incertă a rivalului său legionar. Excesele Gărzii l-au făcut să nu vadă cu ochi buni venirea ei deplină la putere, într-o țară pe care din motive strategice și economice o dorea stabilă; pragmatici, nașiști și-au sacrificat în cele din urmă camarazii de ideologie, preferind să facă încredere militarilor.

La 14 ianuarie 1941, Antonescu l-a vizitat din nou pe Hitler la Berchtesgaden, unde i s-au comunicat detaliile planului Barbarossa

și i s-a dat mână liberă în a-și lichida adversarii; în aceleași zile, la Bucurtști, elementele cele mai extremiste ale legiunii alcătuiau o echipă a morții cu scopul asasinării Conducătorului, în timp ce o altă grupare, comunizantă, purta tratative cu P. Groza în vederea stabilirii unei colaborări cu comuniștii; conducerea mișcării părea tot mai neputincioasă să-și controleze camarazii deveniți foarte belicoși; la 16 ianuarie, N. Pătrașcu, secretarul general al legiunii, declara ruptura cu Antonescu definitivă și avertiza că „din fiecare fereastră se va trage”. Întrunirile precum și organizarea detașamentelor paramilitare au continuat într-un ritm accelerat în zilele de 17, 18 și 19 ianuarie fără ca legionarii să bănuiască că Hitler îi părăsise deja și că soarta înfruntării dintre ei și general fusese hotărâtă la Berchtesgaden.

Abia întors la București, Antonescu a luat o serie de măsuri antilegionare cum ar fi desființarea comisiilor, de românizare a întreprinderilor (19 ianuarie), înlocuirea ministrului legionar de interne, generalul Constantin Petrovicescu, a directorului legionar al poliției, Alexandru Ghica și schimbarea tuturor prefectilor legionari cu militari. Siguri de victoriei, legionarii au început „rebeliunea” la București în dimineața zilei de 21 ianuarie, baricadându-se în clădirile publice pe (20-21 ianuarie). Era în chip evident începutul unei acțiuni de înlăturare a Gărzii de la putere la care legionarii au răspuns cu manifestații de stradă și îndemnuri de formare a unui guvern pur legionar care le controlau, ocupând radiodifuziunea și unele primării de cartier, angajându-se în lupte de stradă cu armata și firește, devastând cartierul evreiesc.

În noaptea de 21 spre 22 ianuarie, o delegație de legionari condusă de P. P. Panaitescu și V. Chirnoagă au prezentat în două rânduri Conducătorului cererile mișcării, dintre care cea mai importantă prevedea alcătuirea unui guvern compus numai din legionari numiți de H. Sima; cel de-al doilea rând de propuneri era și mai categoric, prevăzând în plus numirea acestuia ca prim-ministru. Antonescu s-a arătat dispus să discute cererile Gărzii urmărind probabil să câștige timp, apoi le-a respins pe toate. A doua zi, 28 ianuarie, la orele 14, armata primea ordinul de a restabili ordinea. În numai câteva ore, principalele centre de rezistență, cazarma Gardienilor Publici, sediul legionar din str. Roma erau ocupate; la căderea seriei rebeliunea era practic înfrântă.

Tot în seara zilei de 22 ianuarie, Antonescu primise un neașteptat telefon din partea lui Hitler prin care i se dădea din nou mână liberă și i se oferea ajutorul trupelor germane aflate în țară; „Nu am nevoie

de fanatici“ ...„am nevoie de o armată română sănătoasă“ declarase Führerul. Antonescu a respins oferta de ajutor și a comunicat că liniștea va fi restabilită în 24 de ore.

În aceeași noapte, H. Neubacher, însărcinatul cu afaceri al Germaniei la București și generalul E. Hansen, comandantul trupelor germane din România îl înștiințau pe H. Sima de hotărârea Berlinului de a-l sprijini pe Antonescu: „Evenimentele importante care se pregătesc în această parte a Europei cer ordine și liniște în România. Führerul face apel la patriotismul mișcării legionare și cere ca dezordinile să înceteze“; ca urmare a acestui mesaj, în zorii zilei următoare, la ora 5, H. Sima poruncea tuturor legionarilor să înceteze rezistența.

Rebeliunea fusese deja înfrântă în momentul intervenției germane; provincia nu urmase exemplul capitalei și nu se răsculase, iar la București armata nu a avut nevoie decât de câteva ceasuri pentru a pune capăt opoziției. În aceste condiții, telefonul lui Hitler și medierea Neubacher/Kansen urmăreau poate mai puțin sprijinirea lui Antonescu cât salvarea a ceea ce se mai putea salva din cadrele legiunii. În ascuns armata germană a transportat circa 700 de legionari în Germania. Cei prinși, în jur de 8 000, au primit ani mulți de pușcărie, din care ultimii nu au ieșit decât în 1964. După cifre oficiale, rebeliunea s-ar fi încheiat cu 416 morți (370 la București, 46 în provincie) din care 120 erau evrei. Între 6 septembrie 1940 și 20 ianuarie 1941, tot după datele generalului Antonescu, legionarii ar fi făcut 73 de victime, inclusiv cele de la Jilava. La 27 ianuarie, se constituia un nou guvern, aproape numai de generali, iar la 14 februarie „statul național-legionar“ era abrogat oficial.

(Vlad Georgescu, Istoria Românilor de la origini până în zilele noastre, Los Angeles, ARA Publications, 1984, pp. 250-260)

DIN ARHIVA DIPLOMATICĂ SOVIETO-GERMANĂ

ACEST PROTOCOL ESTE CONSIDERAT CA STRICT SECRET

(1939 august 23) *Textul Protocolului adițional secret al Pactului de neagresiune sovieto-german, tradus și publicat după copia faimosului document descoperit după cel de-al Doilea Război Mondial în arhivele diplomatice vest-germane.*

Protocol adițional secret

Cu ocazia semnării Pactului de neagresiune între Reichul German și U.R.S.S. subsemnații – reprezentanți ai celor două părți – au discutat în cadrul unor convorbiri strict confidențiale problema delimitării sferelor lor de influență în Europa de Est. Aceste convorbiri au condus la rezultatul consemnat mai jos.

1. În cazul unor schimbări teritoriale și politice în regiunile ce aparțin Statelor Baltice (Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania), frontiera de nord a Lituaniei va constitui linia de despărțire a sferelor de interese ale Germaniei și URSS. În legătură cu aceasta, interesul Lituaniei în zona Vilno este recunoscut de ambele părți.

2. În cazul unor schimbări teritoriale și politice în regiunile ce aparțin Statului Polonez sferele de influență ale Germaniei și URSS vor fi delimitate aproximativ pe linia râurilor Narev, Vistula și San.

Problema dacă ar fi de dorit, în interesele ambelor părți, păstrarea independenței Statului Polonez și locul în care vor fi trasate frontierele unui asemenea Stat, se va rezolva definitiv doar în cursul desfășurării evenimentelor politice viitoare.

În orice caz, ambele guverne vor soluționa această problemă pe calea unei înțelegeri amicale.

3. În ceea ce privește Europa de Sud-Est, Partea Sovietică insistă asupra interesului ei pentru Basarabia. Partea Germană a declarat că manifestă o totală lipsă de interes față de acest teritoriu.

4. Protocolul acesta va fi păstrat, de către ambele părți, în cel mai strict secret.

Moscova, 23 august 1939

Pentru Guvernul Reichului German,

v. Ribbentrop

Din înputernicirea Guvernului U.R.S.S.
W. Molotov